

Overweging 25 oktober 2015

zien

Jesaja 59, 9-19; Hebrëeën 6, 9-12; Marcus 10, 46-52.

Zien is binnen het algemeen taalgebruik het woord bij uitstek om onze wereld te leren kennen. We worden omringd door beeldtaal en door schermpjes waardoor informatie op ons toe komt. Er wordt wel gezegd dat we in een beeldtijdperk leven. Alsof dat iets is van de laatste tientallen jaren. En dat is niet zo. In de geschiedenis van de taal zijn zien en weten nauw verbonden. We eigenen de wereld toe en leren die kennen door te zien. We zeggen nooit dat we wereld al luisterend ontdekken of ruikend. Terwijl horen en ruiken net zo'n directe werking hebben op de hersenen als zien. We leggen echter de nadruk op zien als beeld van kennen en methode van kennisverwerving.

Deze week nog zei een astrofysicus dat onze kennis van het universum bepaald wordt door hetgeen we er van zien of zichtbaar kunnen maken. En in onze geloofsbelijdenis belijden we God als de maker van al het zichtbare en onzichtbare.

Telescopen, microscopen, scans, chemische reacties, ondergrondse ruimtes om neutrino's te detecteren, ruimtesondes naar verre objecten maken fenomenen en processen zichtbaar. We krijgen er inzicht door. Fantasieën zien we voor ons geestesoog. We hebben visioenen, perspectieven, uitzicht en dromen. Onze werkelijkheidsbeleving is doordrenkt van variaties op het begrip zien. Zonder zicht is er duisternis, en duisternis is een begrip dat ook in overdrachtelijke zin gebruikt wordt voor onkunde, niet weten.

Dit is ook het spanningsveld waarin het verhaal over de blinde bedelaar staat. Het is goed om iets van de omgeving van het verhaal te vertellen. Omdat het gaat om een contrastverhaal. De blinde kan niet voorzien (weer dat zien) in zijn levensonderhoud. Hij is afhankelijk van anderen die naar hem omzien. Hij gaat als bedelaar door het leven. Hij leeft langs de kant van de weg, buiten de poort, en moet maar zien hoe hij rond komt. Jezus is op weg naar Jeruzalem vanuit Jericho. Zijn einde is in zicht. In de hoofdstukken hiervoor heeft Jezus laten zien wie hij is. Hij heeft zich aan zijn leerlingen getoond in tekenen en in nader onderricht. Maar op een of andere manier dringt het niet tot hen door. Hun ogen zijn gesloten voor de betekenis van zijn leven en het einde daarvan.

Hier komt de blinde bedelaar om de hoek kijken. Hij ziet wat anderen niet zien. In zijn blindheid ziet hij beter dan wie ziende blind zijn. Wanneer hij hoort dat Jezus in aantocht is, roept hij hem aan bij zijn messiaanse naam "zoon van David". "Ontferm u over mij". Van de omstanders komt een afschuwelijke reactie. Velen snauwen hem af en manen hem te zwijgen. Zij zien de bedelaar door zijn gebrek aan voor een vervloekte. Zij zien hem als outcast en hij wordt heftig gediscrimineerd. Jezus is van hen, voor hen gekomen en zij eigenen hem toe.

Het verschilt niet zoveel van een bezoek van koning Willem Alexander. Keurig opgepoetste kindjes en fatsoenlijke belangrijke mensen mogen hem een handje geven en wie onwelgevallig zijn, daklozen, zwervers, worden door de politie op afstand gehouden. De koning is er alleen voor nette mensen.

Onze bedelaar echter dringt aan met verhevigde kracht: "zoon van David, ontferm je over mij". Jezus loopt niet langs hem heen. Hij staat stil bij diens ellende en bij de roep om erbarmen van de man die, anders dan de velen, in het verhaal wel een naam heeft. Jezus laat hem erbij roepen. Op het moment dat de man opstaat werpt hij zijn bedelaarsmantel af. Nu hij geroepen is, is hij geen bedelaar meer. Van bedelaar wordt hij genodigde.

Er is een groot psychologisch, en zelfs existentieel verschil tussen een positie van afhankelijkheid en overal om moeten vragen en anderzijds deelgenoot worden, spontaan

iets op je toe zien komen, als gelijkwaardige bejegend te worden. Dat verschil is werkelijk moeilijk te overschatten. Het maakt ook een groot deel uit van de schrijnende toestand van asielzoekenden: geïnterneerd zijn, niets van jezelf kunnen noemen, overal om moeten vragen, afhankelijk zijn van de goodwill van anderen, met argwaan bekeken worden, leven aan de rand van de samenleving, je niet goed verstaanbaar kunnen maken en niet goed verstaan worden, niet gezien worden.

De blinde man ziet Jezus als verlosser en wordt door Hem gezien in zijn geloof. Ziende volgt hij Hem op de weg. Zijn inzicht brengt hem ertoe Jezus te herkennen en Hem met open ogen te volgen.

Het vermogen om te zien is een kostbaar geschenk. Het stelt ons in staat om met een grote mate van zelfstandigheid onze weg te gaan. Maar, zoals zoveel geschenken, het is ook opdracht. Want, welke weg gaan we dan? Zien kan ook onze onmacht versterken. We zien zoveel om ons heen. Alle oorlog en ellende, de mensen die een beroep doen op onze gastvrijheid, de wreedheden die men elkaar aandoet. Soms zouden we onze ogen willen sluiten om niet dagelijks geconfronteerd te worden met zaken waar we zo weinig aan kunnen doen, maar waarvan we voelen dat we er iets mee zouden moeten doen. Soms slagen we erin ons er blind voor te houden.

Maar niet voor lang. Want we zien en hebben het gezien. De wereld verlangt ons oordeel om bevrijd te worden. Het heeft ons bevrijdend handelen nodig om verlost te worden. Dat is een verantwoordelijkheid die we niet op anderen kunnen afwentelen, ook niet op God. God is hier immers de vragende partij. In de vormen van onrecht waarvan mensen het slachtoffer worden is God de ander die ons oproept tot rechtvaardigheid. De ander die de veiligheid en de beslotenheid van ons leven doorbreekt. We kunnen er niet om heen, hoe graag we dat zouden willen.

Als we niet naar vermogen handelen, blijft het recht ver van onze wereld en blijven we in duisternis.

Het motief van de blinde bedelaar maakt ons een paar dingen duidelijk. Zien in de betekenis van doorzien en begrijpen is niet afhankelijk van de fysieke kwaliteit van kijken. Om te begrijpen wie of wat iets is moet je naar de betekenis ervan op zoek gaan. Bij personen gaat dit nog een stap verder. Om te weten wie Jezus is, moet je je leven en je toekomst met Hem verbinden. In die verbintenis blijkt pas wie en wat Jezus voor jou kan zijn en betekenen. Zijn bevrijdende werking komt slechts in relatie tot stand. Met betrekking tot bevrijding van de beperkingen die ons verhinderen om volledig mens te zijn, zijn we allen bedelaars. We kunnen niet onszelf bevrijden. We hebben de ander nodig om echt mens te worden. Wanneer we ons als eigenaren van bezit, waarheid en leefruimte gedragen, schermen we ons af en zetten een haag om ons hart. We staan niet open voor bevrijdende ontmoeting. We zijn als het ware onszelf genoeg. Pas wanneer we beseffen dat we alleen via de ander onszelf worden, gaan we open staan, gaan we nood krijgen aan de ander en verlangen dat deze ons aanziet om ons te helpen mens te worden. Het is dit geestelijke verlangen dat ons de ogen opent voor de verlossende kracht van de a(A)nder. Amen.